

Monitieteisesti perinteisestä kirkko-historiallisesta teemasta

Marika Räsänen, Reima Välimäki & Marjo Kaartinen (toim.): Turun tuomiokirkon suojissa. Pohjoinen hiippakuntakeskus keskiajan ja uuden ajan alun Euroopassa. Turun historiallinen yhdistys 2012. 267 s.

Turun tuomiokirkko ja siihen liittyvät toiminta on ollut 1800-luvulta 2000-luvun ensimmäiselle vuosikymmenelle tutkimusaihe, johon kirkkohistorioitsijat ovat mielellään tarttuneet. Heistä mainittakoon tässä Kauko Pirinen, Simo Heininen ja Jukka Paarma, jotka ovat tutkineet useista näkökulmista Turun tuomiokapitulia ja sen toimintaa sekä kapitulin piirissä vaikuttaneita henkilöitä, kuten Mikael Agricola ja Paulus Juustenia. Juhani Rinne on julkaissut kirkkoa usealta kannalta tarkastelevan kolmiosaisen teossarjan. C. J. Gardberg, Knut Drake ja Markus Hiekkänen ovat kartoittaneet tuomiokirkon rakennushistorian vaiheita useissa 1980–2000-luvun tutkimuksissaan. Kapitulin taloushistoria on puolestaan kiinnostanut Aarre Läntistä ja Suvianna Seppälää.

Marika Räsänen, Reima Välimäki ja Marjo Kaartinen toimittama *Turun tuomiokirkon suojissa* jakaantuu kolmeen osaan. Niistä ensimmäisen otsikko on ”Kirkon, hallinnon ja talouden kukoistus”. Se sisältää neljä artikkelia, joiden kirjoittajat ovat Tuomas Heikkilä, Ville Walta, Kirsi Salonen ja Suvianna Seppälä. Heikkilä esittää yleiskatsauksen keskiaikaisesta kirjallisuudesta kulttuurista ja kirjatutunnosta Suomessa ja eritoten Turussa tuomiokirkon suojissa. Hän kuvaa

ja analysoi kirjoituksessaan tekstien laatimista, käyttöä ja säilytystä ja asettaa ne laajempiin yhteyksiin osoittamalla, että Turku ja turkulaiset liittyivät kansainväliseen kirjoitettuun kulttuuriin. Heikkilä tuo myös esille, että tuomiokirkko oli ”suomalaisen” asiakirjahallinnon synty- ja kehityspaikka sekä toimi kirjallisena keskusmuistina. Walta käsittelee artikkelissaan Naantalın birgittalaisluostarissa tapahtunutta asiakirjatuotantoa. Hän kiinnittää huomiota asiakirjojen kieleen, muotoon, tuotantoon ja kirjoituspaikkoihin ja tuo lisäksi esille tekstin takana olevia kirjureita.

Salonen tarkastelee sitä, kuinka kirkollista oikeutta tulkittiin Turussa. Kuten kaikkina aikoina, keskiaikaisilla oppineilla oli kyky hahmottaa oikeussäännöksistä aukkoja, porsaanreikiä ja käyttää niitä hyödykseen. Salonen kuvaa tätä yhden esimerkin, Petrus Benedictin virkanimityskiistan avulla. Seppälä puolestaan tutkii Turun piispan taloudellisen vaurauden perustaa, verotusta. Hän tuo myös esille Kuusiston piispanlinnan ja Piikkiön piispantilat.

Toisen osan otsikko on ”Kaukunkielämän tilat ja rajat”. Riitta Laitinen, Satu Lidman ja Auli Bläuer ovat kirjoittaneet artikkelit tähän jaksoon. Laitisen teema on kaupungista karkottaminen ja karkotetut 1600-luvun Turussa. Hän tarkastelee aihettaan tapausesimerkkien pohjalta ja tuo pöytäkirja-aineiston avulla esille yhteisön suhtautumisen kerjäläisiin ja irtolaisiin. Laitinen tutkii samalla köyhyyttä ja sen määrittelyä ja asettaa sen osaksi laajempaa eurooppalaista kontekstia. Lidman käsittelee sitä, miten naisen seksuaalisuuteen suhtauduttiin maallisessa oikeudenkäytössä 1600-luvulla. Bläuer tarkastelee poikkitieteellisessä kirjoituksessaan ihmisten sijaan eläimiä, joiden jäänteitä on löytynyt Turun arkeologisissa kaivauksissa ja joista on myös asiakirjatietoja. Hän esittelee tapausesi-

merkkeinä hevosia, koiria, kissoja ja turkiseläimiä. Artikkelit on myös metodinen opas siihen, kuinka erilaisista lähdeaineistoista voidaan saada tietoa lähdekritiikistä tinkimättä.

Tuija Tuhkanen, Reima Välimäki ja Hannu Salmi ovat kirjoittaneet kolmanteen osaan, jonka otsikko on ”Muistettu, tuhoutunut ja keksitty menneisyys”. Tuhkanen selvittää 1600–1700-luvulta peräisin olleita tuomiokirkon tuhoutuneita saarnatuoleja. Hän kuvaa niiden hankinta- ja valmistusprosessia, lahjoittajia, merkitystä kirkkotilassa ja tuhoutumista. Välimäen ja Salmen kirjoitukset poikkeavat kaikista muista esitellyistä siinä, että niiden tutkimuksellinen mielenkiinto ei ole menneisydessä itsessään vaan siinä, miten sitä on kuvattu romaaneissa ja elokuvissa. Välimäki valottaa sitä, miten Hilda Huntuvuori (1887–1968) kuvasi varhaiskeskiajan Turku ja turkulaisia 1920–1930-luvun nationalistisen historiakäsityksen innoittamana. Salmi puolestaan tarkastelee Turun roolia keskiaikaa ja uuden ajan alkuun sijoitetuissa elokuvissa. Hän pohtii sitä, miten elokuvien syntyä on vaikuttanut niiden tapaan kuvata Turku esimerkiksi ”keskiaikana”.

Teos Turun tuomiokirkon suojissa on mielenkiintoinen uusi näkökulma Turun tuomiokirkon ja siihen oleellisesti liittyvien asioiden tutkimiseen. Teos esittelee 2000-luvun alun tutkimustilanteen ja erityisesti sen, että tuttua tutkimuskohdetta voidaan lähestyä uusien kysymysten välityksellä. Niihin on olemassa myös uusia lähestymis- ja analyysikeinoja, joita aiemmin ei ole ajateltu. Siten teoksen kirjoittajat tuovat paljon uutta teolliseen keskusteluun.

– JYRKI KNUUTILA